

220.

Na osnovu člana 6 stav 4, člana 14 stav 2, čl. 51 i 54 i člana 56 stav 2 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06, "Službeni list CG", broj 28/11), člana 9 st. 1 i 4, člana 73 st. 2, 3 i 5 Zakona o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), člana 11 stav 1 Zakona o genetički modificovanim organizmima ("Službeni list CG", broj 22/08), i Zakona o Budžetu Crne Gore za 2014. godinu ("Službeni list CG", broj 61/13), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, donijelo je

**PROGRAM
FITOSANITARNIH MJERA ZA 2014. GODINU**

1. Ovim programom utvrđuju se mjere za: vršenje poslova od javnog interesa za zdravstvenu zaštitu bilja; bezbjednost hrane biljnog porijekla; GMO; sjemenski materijal poljoprivrednog bilja; sredstva za zaštitu bilja, kao i laboratorijska ispitivanja odnosno način vršenja i nosioce ovih poslova sa planom upotrebe finansijskih sredstava i uslovima za sprovođenje mjera utvrđenih zakonom.

Sredstva predviđena ovim programom opredijeljena su Budžetom Crne Gore za 2014. godinu, Razdio 41101 - Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Program 2621 - Fitosanitarna uprava, Pozicija 4147 - Konsultantske usluge, projekti i studije u iznosu od **188.907,50 €**. Troškovi iskazani po pojedinim programima predstavljaju projektovane vrijednosti. Za izvršenje programa odgovorna je Fitosanitarna uprava. Fitosanitarna uprava može u toku izvršenja ovog programa vršiti izmjenu namjene korišćenja sredstava i sredstva preusmjeravati sa jednog programa na drugi, do visine ukupnih sredstava.

PROGRAMI		
Program 1	Program zdravstvene zaštite bilja	106.607,50 €
Komponenta 1.1	Posebni nadzori nad štetnim organizmima	
Komponenta 1.2	Monitoring i fitosanitarne mjere	
Komponenta 1.3	Stalni nadzor nad štetnim organizmima	
Komponenta 1.4	Hitne fitosanitarne mjere:	
Komponenta 1.5	Hitne fitosanitarne mjere, naknada šteta, stručno usavršavanje fitosanitarnih inspektora,	
Program 2	Program praćenja sredstava za zaštitu i ishranu bilja i bezbjednost hrane	45.500,00 €
Komponenta 2.1	Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla	
Komponenta 2.2	Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla	
Komponenta 2.3	Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne	
Komponenta 2.4	Monitoring određenih kontaminanata u hrani i hrani za životinje neživotinjskog porijekla	
Komponenta 2.5	Program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida	
Komponenta 2.6	Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua	
Komponenta 2.7	Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	
Komponenta 2.8	Program integralne zaštite bilja – vinova loza	
Komponenta 2.9	Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	
Program 3	Program kontrolnih ispitivanja sjemenske proizvodnje, biljni genetički resursi i GMO	28.800,00 €
Komponenta 3.1	Sjemenska proizvodnja krompira	

Komponenta 3.2	Sjemenska proizvodnja žita	
Komponenta 3.3	Program biljnih genetičkih resursa (banka biljnih gena)	
Komponenta 3.4	Mjere monitoringa u oblasti GMO	
Program 4	Materijali za sprovođenje Programa (klopke, ex tempore testovi za štetne organizme,	4.000,00 €
Program 5	Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	4.000,00 €

PROGRAM 1

PROGRAM ZDRAVSTVENE ZAŠTITE BILJA

Cilj: Stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, blagovremeno otkrivanje i suzbijanje pojave i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanje ili umanjivanje gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji.

Pravni osnov: Zakon o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Službeni list RCG", broj 28/06, "Službeni list CG", broj 28/11) i:

- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ("Službeni list CG", broj 39/11);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje gljive *Synchytrium endobioticum* (Schilb) Perc., uzročnika raka krompira ("Službeni list CG", broj 15/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje krompirovih cistolikih nematoda ("Službeni list CG", broj 43/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje prstenaste truleži krtola krompira (potato ring rot) koju prouzrokuje bakterija *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. ("Službeni list CG", broj 66/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje smeđe truleži krtola krompira i bakterijskog uvenuća krompira i paradajza (potato brown rot) koju prouzrokuje bakterija *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al. ("Službeni list CG", broj 67/10);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje virusa mozaika pepina (Pepino mosaic virus) ("Službeni list CG", broj 54/11);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje Potato spindle tuber viroid-a koji prouzrokuje vretenavost krtola krompira ("Službeni list CG", broj 56/11);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje *Phytophthora ramorum* Werres, De Cock & Man in't Veld. Sp. Nov. ("Službeni list CG", broj 11/12);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje *Anoplophora chinensis* (Forster) ("Službeni list CG", broj 11/12);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje kestenove ose galice-*Dryocosmus kuriphilus* Yasumatsu ("Službeni list CG", broj 20/12);

- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje smotavaca karanfila (*Cacoecimorpha pronubana* Hb. i *Epichoristodes acerbella* (Walk.) Diak.) ("Službeni list CG", broj 20/12);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje *Gibberella circinata* Nirenberg & O' Donnell ("Službeni list CG", broj 21/12);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) ("Službeni list CG", broj 54/12);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za suzbijanje i uništavanje korovske biljke ambrozija - *Ambrosia artemisifolia* L. (spp) ("Službeni list CG", broj 55/13);
- Akcioni plan za eradikaciju i suzbijanje crvenog surlaša palmi - *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) (novembar 2012 do novembar 2015) ("Službeni list CG", broj 61/13).

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava – Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja.

Uključene institucije odgovorne za pravovremenost, efekte i sprovođenje: Fitosanitarna uprava, ovlaštene ustanove za vršenje javnih poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja, Uprava za inspeksijske poslove – Fitosanitarna inspekcija, inspekcija nadležna za šume, Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji.

Aktivnosti:

Komponenta 1.1: Posebni nadzori nad štetnim organizmima

Posebni nadzor je postupak sistematskog prikupljanja i čuvanja podataka o štetnim organizmima, koji uključuje podatke dobijene inspeksijskim pregledima, kao i praćenje zdravstvenog stanja bilja i sistematsko istraživanje na područjima u kojima su štetni organizmi prisutni ili nisu prisutni. To su jasno definisane aktivnosti u cilju praćenja odsustva odnosno prisustva pojedinih štetnih organizama, kroz zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, prikupljanje uzorka, laboratorijske analize i druge aktivnosti u skladu sa propisanim zakonskim obavezama i odgovarajućim propisima Evropske Unije, procedurama Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO) i standardima Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC) u cilju sprovođenja fitosanitarnih mjera.

1.1.1 Posebni nadzor *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (krompirove cistolike nematode)

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja krompirovih cistolikih nematoda. Nadzor obuhvata uzimanje uzoraka zemljišta radi laboratorijske analize na njihovo prisustvo prije zasnivanja sjemenskih i merkantilnih usjeva krompira. Uzorkovanje vrši Fitosanitarna inspekcija u proizvodnji sjemenskog krompira. Sastavni dio nadzora su i uzorci uzeti prilikom fitosanitarnog pregleda krtola krompira iz uvoza. Laboratorijska analiza vrši se u skladu sa metodama ekstrakcije krompirovih cistolikih nematoda, koje su propisane dijagnostičkim postupcima za *Globodera pallida* i *Globodera rostochiensis* (EPPO standardi).

Projektovani broj uzoraka 150 za sjemensku proizvodnju krompira i 0,5 % od ukupne površine pod merkantilnim krompirom (20 uzoraka).

1.1.2 Posebni nadzor *Bursaphelenchus xylophilus*

Fitosanitarni rizik širenja borove nematode zahtjeva preduzimanje fitosanitarnih mjera u cilju sprječavanja njenog unošenja na teritoriju Crne Gore. Unošenje i širenje borove nematode imalo bi negativan uticaj na privredu, društvo i ekologiju u Crnoj Gori. Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja, a sprovodi se kroz godišnje preglede: „osjetljivog bilja“ - bilje, osim plodova i sjemena, rodova: *Abies* Mill., *Cedrus* Trew, *Larix* Mill., *Picea* A. Dietr., *Pinus* L., *Pseudotsuga* Carr. i *Tsuga* Carr; „osjetljivog drveta” - drvo četinara (*Coniferales*), osim rezanog drveta i trupaca rodova *Taxus* L. i *Thuja* L. i „osjetljive kore“ - kora četinara (*Coniferales*) u pogledu utvrđivanja prisustva borove nematode na cijeloj teritoriji Crne Gore. Posebni nadzor

borove nematode podrazumjeva sakupljanje i laboratorijske analize uzoraka osjetljivog bilja, drveta, kore i vektora (insekt roda *Monochamus*), a broj uzoraka se određuje u skladu sa važećim naučnim i tehničkim principima. Fitosanitarna inspekcija prilikom fitosanitarnog pregleda drvenog materijala za pakovanje porijeklom iz vanevropskih zemalja uzima uzorke drveta radi laboratorijskih testiranja na prisustvo borove nematode.

Projektovani broj uzoraka 110.

1.1.3 Posebni nadzor *Meloidogyne chitwoodi* Golden et all. (all population) i *Meloidogyne fallax* Karssen

Posebni nadzor vrši se treću godinu u cilju potvrde statusa da: *Meloidogyne chitwoodi* Golden et all. (all population) i *Meloidogyne fallax* Karssen nijesu prisutne na teritoriji Crne Gore. Nadzor se vrši uzimanjem i laboratorijskim analizama uzoraka zemljišta na kojima se proizvodi sjemenski i merkantilni krompir, kao i uzorkovanjem krtola krompira koji se uvozi.

Projektovani broj uzoraka 30.

1.1.4 Posebni nadzor Pepino mosaic virus

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja, utvrđivanja prisustva i sprječavanja širenja Pepino mosaic virus-a i sprovodi se kroz sistematsko istraživanje na površinama na kojima se proizvodi rasad i plodovi paradajza uglavnom u zaštićenom prostoru.

Projektovani broj uzoraka 50.

1.1.5 Posebni nadzor Potato spindle tuber viroid

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja Potato spindle tuber viroid-a koji prouzrokuje vretenavost krtola krompira. Nadzor se vrši nad biljem namijenjenom sadnji, uključujući sjeme, iz roda *Brugmansia* Pers. i vrste *Solanum jasminoides* Paxton jer dosadašnji posebni nadzori koji su sprovedeni u 2010, 2011, 2012 i 2013. godini potvrđuju da PSTV nije prisutan na usjevima krompira ili paradajza na teritoriji Crne Gore. Uzorke uzimaju fitosanitarni inspektori prilikom uvoza.

Projektovani broj uzoraka 25.

1.1.6 Posebni nadzor *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease)

Radi potvrde statusa zemlje slobodne od *Synchytrium endobioticum* (Potato Wart Disease) sprovodi se zadnja faza istraživanja na lokalitetima na kojima je 1968. godine prvi put ustanovljen: Duške, Krkor i Kruševice. Nadzor se sprovodi prikupljanjem uzoraka zemljišta i testiranjima u skladu sa protokolom Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO).

1.1.7 Posebni nadzor *Phytophthora ramorum*

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja *Phytophthora ramorum*.

Osjetljivo bilje, osim plodova i sjemena, je bilje sljedećih rodova i vrsta: *Acer macrophyllum* Pursh, *Acer pseudoplatanus* L., *Adiantum aleuticum* (Rupr.) Paris, *Adiantum jordanii* C. Muell., *Aesculus californica* (Spach) Nutt., *Aesculus hippocastanum* L., *Arbutus menziesii* Pursch., *Arbutus unedo* L., *Arctostaphylos* spp. Adans, *Calluna vulgaris* (L.) Hull, *Camellia* spp. L., *Castanea sativa* Mill., *Fagus sylvatica* L., *Frangula californica* (Eschsch.) Gray, *Frangula purshiana* (DC.) Cooper, *Fraxinus excelsior* L., *Griselinia littoralis* (Raoul), *Hamamelis virginiana* L., *Heteromeles arbutifolia* (Lindley) M. Roemer, *Kalmia latifolia* L., *Laurus nobilis* L., *Leucothoe* spp. D. Don, *Lithocarpus densiflorus* (Hook. & Arn.) Rehd., *Lonicera hispidula* (Lindl.) Dougl. ex Torr. & Gray, *Magnolia* spp. L., *Michelia doltsopa* Buch.-Ham. ex DC, *Nothofagus obliqua* (Mirbel) Blume, *Osmanthus heterophyllus* (G. Don) P. S. Green, *Parrotia persica* (DC) C.A. Meyer, *Photinia x fraseri* Dress, *Pieris* spp. D. Don, *Psuedotsuga menziesii* (Mirbel) Franco, *Quercus* spp. L., *Rhododendron* spp. L., isključujući *Rhododendron simsii* Planch., *Rosa gymnocarpa* Nutt., *Salix caprea* L., *Sequoia sempervirens* (Lamb. ex D. Don) Endl., *Syringa vulgaris* L., *Taxus* spp. L., *Trientalis latifolia* (Hook), *Umbellularia californica* (Hook. & Arn.) Nutt., *Vaccinium ovatum* Pursh i *Viburnum* spp. L.

Osjetljivo drvo je drvo sljedećih rodova i vrsta: *Acer macrophyllum* Pursh, *Aesculus californica* (Spach) Nutt., *Lithocarpus densiflorus* (Hook. & Arn.) Rehd., *Quercus* spp. L. i *Taxus brevifolia* Nutt.

Osjetljiva kora je izolovana kora sljedećih rodova i vrsta: *Acer macrophyllum* Pursh, *Aesculus californica* (Spach) Nutt., *Lithocarpus densiflorus* (Hook & Arn.) Rehd., *Quercus* spp. L. i *Taxus brevifolia* Nutt.

Posebni nadzor se sprovodi sa akcentom na sljedeće osjetljive bilje: *Rhododendron* spp. L., *Viburnum* spp. L., *Camellia* spp. L., *Pieris* spp. D. Don, *Syringa vulgaris* L., *Taxus* spp. L., u rasadnicima, vrtnim centrima i na javnim gradskim površinama na teritoriji Crne Gore, a sastavni dio posebnog nadzora predstavljaju i rezultati vizuelnih pregleda i laboratorijskih analiza uzoraka navedenog osjetljivog bilja iz uvoza.

Projektovani broj uzoraka 100.

1.1.8 Posebni nadzor *Gibberella circinata*

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja *Gibberella circinata* na bilju roda *Pinus* L. i vrste *Pseudotsuga menziesii*, namijenjenom sadnji, uključujući sjeme i šišarke, namijenjene razmnožavanju. Nadzor se sprovodi na mjestima proizvodnje odnosno šumskim rasadnicima, a sastavni dio posebnog nadzora predstavljaju i uzorci navedenog osjetljivog bilja iz uvoza. Projektovani broj uzoraka 40.

1.1.9 Posebni nadzor *Ralstonia solanacearum* i *Clavibacter michiganensis* subsp. *sepedonicus*

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja *Ralstonia solanacearum* na sljedećem bilju:

- na krompiru (*Solanum tuberosum* L.), uključujući krtole, isključujući sjeme u botaničkom smislu; i
- na paradajzu (*Lycopersicon lycopersicum* (L.) Karsten ex Farw), isključujući plodove i sjeme.

Laboratorijska testiranja sprovode se u skladu sa propisom i standardnim postupcima za dijagnozu, otkrivanje i identifikaciju bakterije *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al.

Projektovani broj uzoraka 120.

Posebni nadzor vrši se radi sprječavanja unošenja *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. *sepedonicus* (Spieckermann et Kotthoff) Davis et al. U okviru nadzora obavlja se zdravstveni pregled krtola (sjemenskog i merkantilnog krompira), i ako je potrebno, biljaka krompira (*Solanum tuberosum* L.).

Projektovani broj uzoraka 120.

1.1.10 Posebni nadzor *Rhynchophorus ferrugineus*

Posebni nadzor se sprovodi radi sprječavanja unošenja, širenja i suzbijanje *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) na osjetljivom bilju. Osjetljivo bilje je bilje, osim plodova i sjemena, koje u osnovi stabla ima prečnik preko 5 cm i pripada sljedećim vrstama: *Areca catechu*, *Arecastrum romanzoffianum* (Cham) Becc, *Arenga pinnata*, *Borassus flabellifer*, *Brahea armata*, *Butia capitata*, *Calamus merillii*, *Caryota maxima*, *Caryota cumingii*, *Chamaerops humilis*, *Cocos nucifera*, *Corypha gebanga*, *Corypha elata*, *Elaeis guineensis*, *Howea forsteriana*, *Jubea chilensis*, *Livistona australis*, *Livistona decipiens*, *Metroxylon sagu*, *Oreodoxa regia*, *Phoenix canariensis*, *Phoenix dactylifera*, *Phoenix theophrasti*, *Phoenix sylvestris*, *Sabal umbraculifera*, *Trachycarpus fortunei* i rodu *Washingtonia* spp.

Posebni nadzor obuhvata zdravstveni pregled osjetljivog bilja od strane fitosanitarne inspekcije na teritoriji Crne Gore i osjetljivog bilja iz uvoza.

1.1.11 Posebni nadzor *Anoplophora chinensis* i *Anoplophora glabripennis*

Posebni nadzor radi sprječavanja unošenja i širenja *Anoplophora chinensis* (Forster) i *Anoplophora glabripennis* sprovodi se na određenom bilju. Određeno bilje je bilje namijenjeno sadnji, osim

sjemena, rodova i vrsta: *Acer*, *Aesculus hippocastanum*, *Alnus*, *Betula*, *Carpinus*, *Citrus*, *Corylus*, *Cotoneaster*, *Fagus*, *Lagerstroemia*, *Malus*, *Platanus*, *Populus*, *Prunus*, *Pyrus*, *Rosa*, *Salix* i *Ulmus*. Posebni nadzor obuhvata i zdravstveni pregled određenog bilja od strane fitosanitarne inspekcije iz uvoza.

1.1.12 Posebni nadzor *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similaris*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*

Posebni nadzor se sprovodi radi sprječavanja unošenja *Epitrix cucumeris*, *Epitrix similaris*, *Epitrix subcrinita*, *Epitrix tuberis*. Nadzor se vrši nad krtolama biljka *Solanum tuberosum* L., uključujući one namijenjene sadnji i, prema potrebi, nad ostalim biljkama domaćinima. Sastavni dio posebnog nadzora predstavljaju i uzorci navedenog osjetljivog bilja iz uvoza.

Projektovani broj uzoraka 60.

1.1.13 Posebni nadzor *Erwinia amylovora*

Posebni nadzor se sprovodi radi sprječavanja širenja i u cilju suzbijanja *Erwinia amylovora*. Nadzor se sprovodi prikupljanjem uzoraka i testiranjima u skladu sa protokolom Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO). Posebni nadzor obuhvata i zdravstveni pregled osjetljivog bilja od strane fitosanitarne inspekcije prilikom uvoza.

1.1.14 Posebni nadzor *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*

Posebni nadzor se zbog novih saznanja o prisustvu u Italiji novog agresivnog soja bakterije *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* Takikawa, Serizawa, Ichikawa, Tsuyumu & Goto, , koji je uzročnik bakterijskog raka kivija. Takođe postoje dostupne informacije koje ukazuju da je ovaj novi agresivni soj određenog organizma prisutan i u drugim zemljama iz kojih se izvozi reproduktivni sadni materijal biljaka kivija. Nadzor se sprovodi u rasadnicima gdje se uzgajaju biljke *Actinidia* Lindl. namjenjene sadnji, prikupljanjem uzoraka i testiranjima u skladu sa protokolom Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO).

Sastavni dio posebnog nadzora predstavljaju i uzorci biljaka za sadnju *Actinidia* Lindl. uzeti od strane fitosanitarne inspekcije prilikom uvoza.

Projektovani broj uzoraka 20.

1.1.15 Posebni nadzor *Dryocosmus kuriphilus*

Posebni nadzor se sprovodi radi sprječavanja unošenja, širenja kestenove ose galice - *Dryocosmus kuriphilus* Yasumatsu nad biljkama domaćinima. Biljke domaćini su bilje i djelovi bilja roda *Castanea* Mill. namjenjeni sadnji, osim plodova i sjemena. Nadzor se sprovodi u rasadnicima gdje se uzgaja bilje roda *Castanea* Mill. namijenjeno za sadnju kao i u prodajnim centrima, prikupljanjem uzoraka i testiranjima u skladu sa protokolom Evropske i mediteranske organizacije za zaštitu bilja (EPPO).

Sastavni dio posebnog nadzora predstavljaju i uzorci biljaka za sadnju bilja roda *Castanea* Mill. uzeti od strane fitosanitarne inspekcije prilikom uvoza.

Projektovani broj uzoraka 60.

Komponenta 1.2: Monitoring i fitosanitarne mjere

Monitoring i fitosanitarne mjere sprovode se kroz praćenje pojedinih štetnih organizama; zdravstvene preglede bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom; prikupljanje uzoraka; laboratorijske analize i druge aktivnosti koje doprinose praćenju zdravstvenog stanja bilja, kao i utvrđivanju statusa pojedinih štetnih organizama na teritoriji Crne Gore.

1.2.1 Fitosanitarne mjere: *Cacoecimorpha pronubana* i *Epichoristodes acerbella* (smotavci karanfila)

Fitosanitarne mjere se sprovode radi sprječavanja širenja i suzbijanja smotavaca karanfila - *Cacoecimorpha pronubana* i *Epichoristodes acerbella* na bilju iz roda *Dianthus* L.

Predviđena je izrada brošure sa fitosanitarnim mjerama koja je namijenjena držaocima osjetljivog bilja.

1.2.2 Fitosanitarne mjere: *Quadraspidiotus perniciosus*

Fitosanitarne mjere se sprovode radi sprječavanja širenja i suzbijanja kalifornijske štitaste vaši - *Quadraspidiotus perniciosus*, na bilju rodova: *Acer* L., *Cotoneaster* Ehrh., *Crataegus* L., *Cydonia* Mill., *Euonymus* L., *Fagus* L., *Juglans* L., *Ligustrum* L., *Malus* Mill., *Populus* L., *Prunus* L., *Pyrus* L., *Ribes* L., *Rosa* L., *Salix* L., *Sorbus* L., *Syringa* L., *Tilia* L., *Ulmus* L., *Vitis* L.

Postavljanjem feromonskih klopki i vizuelnim pregledima u rasadnicima i proizvodnim zasadima navedenog bilja, prati se početak leta, kao i dinamika i brojnost populacije u cilju blagovremenog sprovođenja fitosanitarnih mjera.

1.2.3 Fitosanitarne mjere i monitoring: *Diabrotica virgifera*

Fitosanitarne mjere se sprovode radi sprječavanja širenja i suzbijanja zlatice kukuruza - *Diabrotica virgifera* na biljkama kukuruza.

Postavljanjem klopki (feromonskih i žutih ljepljivih ploča) prati se dinamika i brojnost populacije u cilju sprovođenja fitosanitarnih mjera.

1.2.4 Fitosanitarne mjere i monitoring: *Bemisia tabaci*

Fitosanitarne mjere se sprovode radi sprječavanja unošenja, širenja i suzbijanje leptiraste vaši duvana - *Bemisia tabaci* na ukrasnom bilju i povrtarskim biljkama iz familije *Solanaceae* u zaštićenom prostoru i u proizvodnji na otvorenom polju.

Monitoring se vrši postavljanjem žutih ljepljivih ploča za hvatanje imaga, pregledom naličja listova na prisustvo larvi i lažnih lutki i uzorkovanjem listova i imaga radi determinacije u laboratoriji (EPPO dijagnostički protokol).

1.2.5 Fitosanitarne mjere i monitoring: *Ambrosia artemisifolia* L. (spp)

Monitoring se vrši obilaskom terena radi utvrđivanja rasprostranjenosti korovske biljke *Ambrosia artemisifolia* L. i praćenja njenog životnog ciklusa u cilju pravovremenog sprovođenja mjera suzbijanja.

1.2.6 Monitoring nad drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine

Monitoring obuhvata fitosanitarne preglede od strane fitosanitarnih inspektora i laboratorijske analize drvenog materijala za pakovanje na štetne organizme: *Anoplophora chinensis* i *Anoplophora glabripennis*, *Bursaphelenchus xylophilus* i *Monochamus* sp. određenih pošiljki porijeklom iz Kine.

1.2.7 Monitoring novoutvrđenih i potencijalno očekivanih vrsta voćnih muva iz familija *Tephritidae* i *Drosophilidae*

Monitoring obuhvata: postavljanje klopki u proizvodnim zasadima voćnih vrsta koje su najznačajniji domaćini vinske mušice – *Drosophila suzukii*, trešnjine muve – *Rhagoletis cingulata*, orahove muve – *Rhagoletis completa*, *Bactrocera zonata*, *Bactrocera dorsalis* radi utvrđivanja njihovog prisustva i praćenje brojnosti; uzorkovanje plodova na prisustvo larvi; identifikaciju svih nađenih vrsta u cilju potvrđivanja statusa i sprovođenja fitosanitarnih mjera.

Komponenta 1.3: Stalni nadzori nad štetnim organizmima na kulturama od nacionalnog interesa doprinose osim zaštite zdravlja bilja i proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Naime, korisnici ovog programa, poljoprivredni proizvođači imaju jasnu sliku o štetnim organizmima i mjerama borbe, što doprinosi smanjenju broja tretiranja odnosno upotrebe pesticida. Vršiti se stalni nadzor nad štetnim organizmima bilja, sa posebnim osvrtom na pojedine kulture koje su od izuzetnog značaja za Crnu Goru: maslina (muva masline/*Bactrocera oleae* Gmel.), citrusi (voćna muva/*Ceratitis capitata* Wiedemann), vinova loza (cikade vinove loze - prenosioce fitoplazmi), sprječavanje najezde biljnih štetočina i invazivne vrste insekata u plastenicima. Pored primjene fitosanitarnih mjera stalni nadzor doprinosi praćenju i prognozi povećanja brojnosti populacije štetnih organizama, izvještajno prognozni program koji doprinosi zdravstvenoj zaštiti bilja (signaliziranje pravog momenta za tretiranje uz preporuku adekvatnih sredstava za zaštitu bilja).

1.3.1 Stalni nadzor *Bactrocera oleae* (muva masline)

Stalni nadzor obuhvata praćenje dinamike populacije muve masline postavljanjem klopki i uzorkovanjem plodova radi davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja.

1.3.2 Stalni nadzor *Ceratitis capitata* (voćna muva)

Stalni nadzor obuhvata praćenje dinamike populacije voćne muve postavljanjem klopki i uzorkovanjem plodova radi davanja preporuke proizvođačima o mjerama suzbijanja.

1.3.3 Stalni nadzor cikade vinove loze prenosioci fitoplazmi

Stalni nadzor obuhvata: praćenje dinamike populacije cikade *Scaphoideus titanus* koja je vektor fitoplazme zlatastog žutila vinove loze – *Flavescence doree*, kao i polifagne cikade *Hyalesthes obsoletus* preledima proizvodnih zasada vinove loze; uzorkovanje i laboratorijske preglede lastara vinove loze; molekularne analize cikada i simptomatskog lišća vinove loze.

1.3.4 Stalni nadzor u cilju spriječavanja najezde biljnih štetočina

Stalni nadzor obuhvata obilazak područja i uzorkovanje zemljišta ugroženog larvama majskog gundelja, područja gdje se povremeno pojavljuju skakavci i preglede radi praćenja brojnosti gubara i drugih polifagnih leptira.

1.3.5 Stalni nadzor invazivnih vrste insekata u plastenicima

Stalni nadzor obuhvata postavljanje klopki i zdravstvene preglede povrtarskih kultura u plastenicima radi praćenje dinamike populacije pamukove sovice – *Helicoverpa armigera*, biljnih vaši, minera iz roda *Liriomyza*, kalifornijskog tripsa - *Frankliniella occidentalis*, kukuruznog plamenca - *Ostrinia nubilalis*, grinja uz davanje preporuka za njihovo suzbijanje.

1.3.6 Laboratorijske analize za sumnju na pojedine štetne organizme

Komponenta 1.4:

Hitne fitosanitarne mjere: Realizacija Akcionog plana za eradikaciju i suzbijanje Crvenog surlaša palmi - *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) (novembar 2012 do novembar 2015)

Dana 26. oktobra 2012. godine objavljen je prvi nalaz crvenog surlaša palmi - *Rhynchophorus ferrugineus* u Crnoj Gori.

Realizacija akcionog plana je sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera u cilju eradikacije i suzbijanja crvenog surlaša palmi - *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) (novembar 2012 do novembar 2015). Akcioni plan obuhvata sprečavanje širenja ovog štetnog organizma kroz sprovođenje fitosanitarnih mjera koje nalaže Fitosanitarna inspekcija uz ekspertsku podršku entomologa (Biotehnički fakultet, Fitosanitarna laboratorija – entomologija), u skladu sa propisanim procedurama. Subjekti uključeni u realizaciju ovog plana su: opština Ulcinj, komunalne službe, rasadnici, hoteli, vrtni centri, cvjećare, fizička lica - vlasnici palmi. Fitosanitarna uprava odgovorna je za koordinaciju, informisanje i druge aktivnosti na realizaciji akcionog plana.

Komponenta 1.5:

Hitne fitosanitarne mjere, naknada šteta, stručno usavršavanje fitosanitarnih inspektora, inspektora nadležnih za šume i lica odgovornih za zdravlje bilja

Hitne fitosanitarne mjere obuhvataju praćenje pojave, kao i predlog mjera za suzbijanje štetnih organizama, procjenu mogućih šteta na bilju, biljnim proizvodima i objektima pod nadzorom sa analizom uzetih uzoraka, kao i nabavku nedostajuće laboratorijske opreme i hemikalija, pravovremeno obavještavanje putem medija, savjeta i objavljivanja stručnih publikacija o pojavi, širenju i načinu suzbijanja štetnih organizama, instrukcija i vodiča za sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, troškove međunarodne saradnje i druge poslove. U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, koja se ne može predvidjeti i koja zahtijeva neodložno sprovođenje hitnih fitosanitarnih mjera, radi zaštite zdravlja bilja i sprječavanje nastanka većih ekonomskih šteta,

izvršiće se hitna nabavka potrebne opreme i materijala, odgovarajuće stručne aktivnosti na terenu, kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima, nalogima i/ili rješenjima direktora Fitosanitarne uprave.

Naknada šteta se sprovodi u cilju smanjenja obima šteta na poljoprivrednim kulturama i očuvanje potencijalnog prinosa poljoprivrednih kultura.

Stručno usavršavanje fitosanitarnih inspektora, inspektora nadležnih za šume i lica odgovornih za zdravlje bilja odnosi se na nove propise i procedure, štetne organizme i drugo iz oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **106.607,50€**.

Način kontrole:

Nosioci posla:

- ovlašćene ustanove za vršenje javnih poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja blagovremeno obavještavaju i izvještavaju Fitosanitarnu upravu o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla;
- fitosanitarna inspekcija blagovremeno obavještava i izvještava Fitosanitarnu upravu o izvođenju godišnjeg plana kontrole u skladu sa rokovima, u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla.

Izveštaj treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta i datum izvođenja fitosanitarnog pregleda (mjere), ime vlasnika/držaoca bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku/držaocu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu, koji je sastavni dio ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika/držaoca bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, čiji sastavni dio su cijene laboratorijskih analiza, plaćanje se vrši po ispostavljenoj fakturi, dijelom avansno do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta na osnovu dostavljenog izvještaja Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja prisustva štetnog organizma iz Komponenti programa 1.1, 1.4 i 1.5 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

U slučaju da držaoci bilja zahtjevaju nadokandu za vrijednost uzetog uzorka ista se nadoknađuje iz odgovarajućih programa.

Finansijski plan:

Komponente	Ukupna vrijednost €
1.1 Posebni nadzori nad štetnim organizmima	43.607,50
1.1.1 Posebni nadzor <i>Globodera pallida</i> i <i>Globodera rostochiensis</i> (krompirove cistolike nematode)	6.000,00
1.1.2 Posebni nadzor <i>Bursaphelenchus xylophilus</i>	4.000,00
1.1.3 Posebni nadzor <i>Meloidogyne chitwoodi</i> Golden et all. (all population) i <i>Meloidogyne fallax</i> Karssen	1.500,00

1.1.4 Posebni nadzor Pepino mosaic virus	2.000,00
1.1.5 Posebni nadzor Potato spindle tuber viroid	2.500,00
1.1.6 Posebni nadzor <i>Synchytrium endobioticum</i> (Potato Wart Disease)	2.500,00
1.1.7 Posebni nadzor <i>Phytophthora ramorum</i> i <i>Phytophthora kernoviae</i>	3.000,00
1.1.8 Posebni nadzor <i>Gibberella circinata</i>	2.000,00
1.1.9 Posebni nadzor <i>Ralstonia solanacearum</i> i <i>Clavibacter michigenensis</i> subsp. <i>sepedonicus</i>	9.000,00
1.1.10 Posebni nadzor <i>Rhynchophorus ferrugineus</i>	1.500,00
1.1.11 Posebni nadzor <i>Anoplophora chinensis</i> i <i>Anoplophora glabripennis</i>	1.500,00
1.1.12 Posebni nadzor <i>Epitrix cucumeris</i> , <i>Epitrix similaris</i> , <i>Epitrix subcrinita</i> , <i>Epitrix tuberis</i>	2.107,50
1.1.13 Posebni nadzor <i>Erwinia amylovora</i>	3.000,00
1.1.14 Posebni nadzor <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>actinidiae</i>	2.000,00
1.1.15 Posebni nadzor <i>Dryocosmus kuriphilus</i>	1.000,00
1.2 Monitoring i fitosanitarne mjere	12.000,00
1.2.1 Fitosanitarne mjere: <i>Cacoecimorpha pronubana</i> i <i>Epichoristodes acerbella</i> (smotavci karanfila)	1.500,00
1.2.2 Fitosanitarne mjere: <i>Quadraspidiotus perniciosus</i>	1.500,00
1.2.3 Fitosanitarne mjere i monitoring: <i>Diabrotica virgifera</i>	1.500,00
1.2.4 Fitosanitarne mjere i monitoring: <i>Bemisia tabaci</i>	2.500,00
1.2.5 Fitosanitarne mjere i monitoring: <i>Ambrosia artemisifolia</i> L. (spp)	2.000,00
1.2.6 Monitoring nad drvenim materijalom za pakovanje porijeklom iz Kine	1.000,00
1.2.7 Monitoring novoutvrđenih i potencijalno očekivanih vrsta voćnih muva iz familija <i>Tephritidae</i> i <i>Drosophilidae</i>	2.000,00
1.3 Stalni nadzori nad štetnim organizmima	11.000,00
1.3.1 Stalni nadzor <i>Bactrocera oleae</i> (muva masline)	3.000,00
1.3.2 Stalni nadzor <i>Ceratitidis capitata</i> (voćna muva)	2.000,00
1.3.3 Stalni nadzor cikade vinove loze prenosioci fitoplazmi	3.000,00
1.3.4 Stalni nadzor u cilju sprječavanja najezde biljnih štetočina	1.000,00
1.3.5 Stalni nadzor invazivnih vrsta insekata u plastenicima	1.000,00
1.3.6 Laboratorijske analize za sumnju na pojedine štetne organizme	1.000,00
1.4 Hitne fitosanitarne mjere: Realizacija Akcionog plana za eradikaciju i suzbijanje Crvenog surlaša palmi - <i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (Oliver) (novembar 2012 do novembar 2015)	30.000,00
1.5 Hitne fitosanitarne mjere, naknada šteta, stručno usavršavanje fitosanitarnih inspektora, inspektora nadležnih za šume i lica odgovornih za zdravlje bilja	10.000,00

PROGRAM 2
PROGRAM PRAĆENJA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU I ISHRANU BILJA I
BEZBJEDNOST HRANE BILJNOG PORIJEKLA NA NIVOU PRIMARNE
PROIZVODNJE

Cilj: Obezbeđivanje proizvodnje i prometa bezbjedne hrane biljnog porijekla na teritoriji Crne Gore.

Pravni osnov: Zakon o bezbjednosti hrane ("Službeni list CG", broj 14/07), Zakon o sredstvima za zaštitu bilja ("Službeni list CG", broj 51/08) i podzakonska akta koja regulišu ove oblasti.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava – Odsjek za bezbjednost hrane, sredstava za zaštitu bilja i sredstva za ishranu bilja

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava, ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti bezbjednost hrane, naučno nastavne ustanove iz oblasti zaštite bilja (sredstva za zaštitu bilja), Uprava za inspekcijske poslove; Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji

Aktivnosti:

Komponenta 2.1: Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla

Monitoring rezidua pesticida omogućava sistematsko praćenje prisustva rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla i sprovodi se u skladu sa objavljenim Programom monitoringa rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2014. godinu koji je zasnovan na Implementacionoj regulativi (EU) br. 788/2012 od 31. avgusta 2012. godine vezanaoj za koordinisani višegodišnji kontrolni program Unije za 2013, 2014 i 2015) kako bi se obezbijedila usaglašenost sa maksimalnim nivoima rezidua pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla i procijenila izloženost potrošača reziduama pesticida u i na hrani biljnog i životinjskog porijekla (*Commission Implementing Regulation (EU) No 788/2012 of 31 August 2012 concerning a coordinated multiannual control programme of the Union for 2013, 2014 and 2015 to ensure compliance with maximum residue levels of pesticides and to assess the consumer exposure to pesticide residues in and on food of plant and animal origin*). Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje visokih standarda sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje i prometa bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi, životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove (Fitosanitarna inspekcija, Veternarska inspekcija i Sanitarna inspekcija) i ovlašćene ustanove za vršenje laboratorijskih analiza u oblasti bezbjednost hrane

Komponenta 2.2: Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla

Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla sprovodiće se u skladu sa objavljenim Programom monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla - lisnato povrće za 2014. godinu koji će omogućiti sistematsko praćenje MDK nitrata. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje visokih standarda sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje i prometa bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi, životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse za pravilnu upotrebu sredstava za ishranu bilja. Program se sprovodi u cilju procjene ugroženosti zdravlja stanovništva, a u skladu sa propisanim nivoima nitrata utvrđenih Pravilnikom o dozvoljenim količinama teških metala, mikotoksina i drugih supstanci u hrani („Službeni list CG”, broj 81/09) i Regulativom komisije (EC) broj 1881/2006 od 19. decembra 2006.godine o uspostavljanju MRL za određene kontaminante u hrani (Commission Regulation (EC) No 1881/2006 of 19 December 2006 setting maximum levels for certain contaminants in foodstuffs).

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove - Fitosanitarna inspekcija i ovlašćene ustanove za vršenje laboratorijskih analiza u oblasti bezbjednost hrane.

Komponenta 2.3: Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane bilnog porijekla na nivou primarne proizvodnje

Monitoring zemljišta sprovodiće se u skladu sa objavljenim Programom monitoringa zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane bilnog porijekla na nivou primarne proizvodnje u Crnoj Gori za 2014. godinu. Prisustvo štetnih materija u obradivim zemljištima, kao rezidue nakon intenzivne poljoprivredne proizvodnje, najčešće je povezano sa upotrebom đubriva, pojedinačnih ili kombinovanih ili kontaminacije vodom za navodnjavanje sa atmosferskim talozima, same geološke podloge ili drugih izvora zagađenja. Program će obezbijediti kontrolu i uvođenje standarda u upotrebi poljoprivrednog zemljišta sa ciljem obezbjeđivanja proizvodnje bezbjedne hrane i zaštite zdravlja ljudi i zaštite životne sredine, uz poštovanje dobre poljoprivredne prakse, edukaciju poljoprivrednih proizvođača (stručna predavanja, izrada programa mjera i štampanje brošure), njegovo sprovođenje omogućiće uvođenje standarda u proizvodnji zdravstveno bezbjedne hrane. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove - Fitosanitarna inspekcija i ovlašćene ustanove za vršenje za vršenje laboratorijskih analiza iz oblasti poljoprivrednog zemljišta, sredstva za ishranu bilja i bezbjednost hrane.

Komponenta 2.4: Monitoring određenih kontaminenata u hrani i hrani za životinje neživotinjskog porijekla

Monitoring određenih kontaminenata u hrani i hrani za životinje bilnog porijekla vrši se u cilju povećanja nivoa kontrole pojedinih vrsta hrane bilnog porijekla iz određenih zemalja zbog učestalih prijava putem RASFF-a i iz drugih izvora (Uredba Komisije (EZ) br. 669/2009 od 24. jula 2009. o sprovođenju Uredbe (EZ) br. 882/2004 Evropskog parlamenta i Savjeta s obzirom na povećan nivo službenih kontrola uvoza određene hrane za životinje i hrane neživotinjskoga podrijetla i o izmjeni Odluke 2006/504/EZ). Monitoring se sprovodi u cilju obezbjeđenja većeg nivoa kontrole i sa ciljem obezbjeđivanja bezbjedne hrane, zaštite zdravlja ljudi i životinja.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava, Uprava za inspekcijske poslove - Fitosanitarna inspekcija i ovlašćene ustanove za vršenje za vršenje laboratorijskih analiza iz oblasti bezbjednost hrane.

Komponenta 2.5: Program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida Program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida predstavlja jedan od važnih segmenata u tehnologiji gajenja voća. Njegovom primjenom utičemo na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnih proizvoda. Pored ovih dobrih osobina, nažalost imamo i negativne posljedice na biljkama (fitotoksičnost i sl.) kao i na čovjeka i životnu sredinu. Pravilnom primjenom sredstava za zaštitu bilja možemo izbjeći sve navedene negativne posljedice, a ujedno i da dobijemo bezbjedan plod za ishranu ljudi.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.6: Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua pesticida Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru predstavlja jedan od važnih segmenata u tehnologiji gajenja povrća. Njegovom primjenom utičemo na povećanje prinosa i dobijanje kvalitetnih proizvoda. Pored ovih dobrih osobina, nažalost imamo i negativne posljedice na biljkama (fitotoksičnost i sl.) kao i na čovjeka i životnu sredinu. Pravilnom primjenom sredstava za zaštitu bilja možemo izbjeći sve navedene negativne posljedice, a ujedno i da dobijemo bezbjedan plod za ishranu ljudi.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.7: Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja

Član 5 Direktive 128/2009/EC koji je uvršten i u Zakonu o izmjenama i dopunama zakona o sredstvima za zaštitu bilja, predviđa da državama članicama Eu ali i u Crnoj Gori mora biti uspostavljen sistem obuke koji obezbjeđuje da sva lica koja koriste sredstva za zaštitu bilja u svojim profesionalnim aktivnostima (profesionalni korisnici), distributeri sredstva za zaštitu bilja i savjetnici u oblasti zaštite bilja od štetnih organizama u okviru savjetodavnih ili komercijalnih usluga i imaju potvrdu o stručnoj osposobljenosti. U daljem procesu unapređenja i uređenja sistema prometa i upotrebe sredstva za zaštitu bilja, a do stupanja na snagu novih odredbi koji propisuju da se sredstva za zaštitu bilja za profesionalnu upotrebu mogu u maloprodaji prodavati samo licima koja posjeduju legitimaciju za profesionalno korišćenje sredstava za zaštitu bilja Fitosanitarna uprava će u okviru ovog programa pripremiti niz obuka.

Nivoi obuke i sadržaj treninga prilagođen je vrsti učesnika. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i naučno nastavne ustanove iz oblasti zaštite bilja (sredstva za zaštitu bilja)

Komponenta 2.8: Program integralne zaštite bilja – vinova loza

Integralna zaštita bilja je optimalna kombinacija bioloških, biotehnoških, hemijskih, agrotehničkih mjera ili mjera uzgoja biljaka, pri čemu se upotreba hemijskih sredstava za zaštitu bilja ograničava na najnužniju količinu, koja su potrebna za zadržavanje populacije štetnih organizama ispod granice koja prouzrokuje privredno neprihvatljivu štetu ili gubitak - prag štetnosti. Veoma je važno upotrebiti sredstava za zaštitu bilja pravilno i na vrijeme da bi zaštili poljoprivredne kulture i obezbjedili prihvatljiv nivo ostataka aktivnih materija u hrani biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje. Tokom 2013. godine vinogradari su imali značajne štete u proizvodnji grožđa, u pojedinim vinogradima prinos je bio potpuno uništen, a u velikom broju vinograda smanjenje prinosa je dostizalo i do 50%, jedan od razloga je bila i neadekvatna primjena sredstava za zaštitu bilja.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 2.9: Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje

U svrhu brzog reagovanja u situacijama neočekivane i iznenadne pojave nebezbedne hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje, koje se ne mogu predvidjeti, a koje zahtijevaju neodložno sprovođenje hitnih mjera radi zaštite zdravlja ljudi i životinja, vršiće se odgovarajuće stručne aktivnosti (učestalost uzorkovanja, vrsta i broj uzoraka, uništavanje hrane) na terenu kao i usluge laboratorijskih ispitivanja. Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje obuhvataju: sistematsko praćenje hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje koja se koristi za ishranu ljudi i životinja kod proizvođača koji su registrovani od strane Fitosanitarne uprave, uzimanjem uzoraka. Uzorci hrane biljnog porijekla će se uzimati u primarnoj proizvodnji, skladištima primarnih proizvoda, otkupnim mjestima, na pijacama (otvorenim prodajnim mjestima) i na graničnim prelazima na kojima je organizovana fitosanitarna inspekcija. Program obuhvata i pravovremeno obavješćavanje putem medija, davanje savjeta i objavljivanje stručnih publikacija, instrukcija i vodiča za sprovođenje mjera. Sprovođenje ovih aktivnosti zavisice od same situacije i zahtjeva koje u tom trenutku iznenadna situacija bude nalagala, a po uputstvima, nalogima i/ili rješenjima direktora Fitosanitarne uprave.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - 45.500,00 €.

Način kontrole:

Nosioci posla:

- ovlašćene ustanove za vršenje laboratorijskih analiza u oblasti bezbjednosti hrane,
- ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti zdravstvene zaštite bilja, naučno nastavne

ustanove iz oblasti zaštite bilja (sredstva za zaštitu bilja) blagovremeno obavještavaju i izvještavaju Fitosanitarnu upravu o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa posebnim programima i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla;

- fitosanitarna inspekcija blagovremeno obavještava i izvještava Fitosanitarnu upravu o izvođenju godišnjeg plana kontrole u skladu sa rokovima, u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla.

Izveštaj treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta i datum izvođenja mjere, ime vlasnika/držaoca bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku/držaocu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima za vršenje dijagnostičkog ispitivanja koja je data u Prilogu, koji je sastavni dio ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika/držaoca bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Naučno nastavne ustanove iz oblasti zaštite bilja (sredstva za zaštitu bilja) koja organizuje specijalistički kurs za sredstva za zaštitu bilja izrađuje program obuke za sve kategorije korisnika.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, čiji sastavni dio su cijene laboratorijskih analiza gdje je to primjenjivo, plaćanje se vrši po ispostavljenoj fakturi, dijelom avansno do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta na osnovu dostavljenog izvještaja Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja nepravilnosti iz Komponenti programa 2.1, 2.2, 2.3 i 2.4 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva. U slučaju da se zahtjeva nadokanda za vrijednost uzetog uzorka ista se nadoknađuje iz odgo varajućih programa.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
2.1 Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla	10.000,00
2.2 Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla	1.500,00
2.3 Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	3.000,00
2.4 Monitoring određenih kontaminanata u hrani i hrani za životinje neživotinjskog porijekla	3.000,00
2.5 Program zaštite voća sa monitoringom rezidua pesticida	6.000,00
2.6 Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua pesticida	5.000,00
2.7 Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	5.000,00
2.8 Program integralne zaštite bilja – vinova loza	4.000,00
2.9 Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.000,00

PROGRAM 3

PROGRAM KONTROLNIH ISPITIVANJA SJEMENSKE PROIZVODNJE, BILJNI GENETIČKI RESURSI I GMO

Cilj: Obezbeđivanje sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja iz domaće proizvodnje uz korišćenje komparativnih prednosti područja na

većim nadmorskim visinama što doprinosi razvoju sjevera Crne Gore, očuvanje biljnih genetičkih resursa i kontrola GMO.

Pravni osnov: Zakon o sjemenskom materijalu poljoprivrednog bilja ("Sl. list RCG", broj 28/06 i "Sl. list CG", broj 61/11), Zakon o genetički modificiranim organizmima ("Sl. list CG", broj 22/08), Zakon o potvrđivanju međunarodnog ugovora o biljnim genetskim resursima za hranu i poljoprivredu ("Sl. list Crne Gore - Međunarodni ugovori", broj 03/10) i podzakonska akta koja regulišu ove oblasti.

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava – Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti, GMO i genetičke resurse.

Uključene institucije: Fitosanitarna uprava, ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja, biljne genetičke resurse i GMO, Uprava za inspekcijske poslove – Fitosanitarna inspekcija.

Aktivnosti:

Komponenta 3.1: Sjemenska proizvodnja krompira

Proizvodnjom sjemenskog materijala krompira može se baviti privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik odnosno proizvođač, koji je upisan u Registar proizvođača sjemenskog materijala i fizičko lice, na osnovu zaključenog ugovora o saradnji sa proizvođačem, a sjemenski materijal krompira proizveden u toj saradnji smatra se proizvodnjom proizvođača. Proizvodnja sjemenskog materijala krompira podliježe obaveznoj stručnoj kontroli.

Stručnom kontrolom nad proizvodnjom sjemenskog materijala krompira utvrđuje se: porijeklo upotrijebljenog sjemena, vrsta, sorta i kategorija, autentičnost i čistoća vrste i sorte, prostorna izolacija, zdravstveno stanje usjeva, prisustvo korova, opšte stanje i razvoj usjeva, predusjev, primjena agrotehničkih mjera i očekivani prinos naturalnog sjemena. Na osnovu izvršene stručne kontrole, Fitosanitarna uprava izdaje sertifikat o priznavanju sjemenskog usjeva čime proizvođač stiče pravo na doradu sertifikovanog sjemena i na izdavanje etikete u cilju stavljanja u promet sjemenskog materijala krompira koji i u pogledu kvaliteta ispunjava propisane norme. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena krompira domaćeg porijekla, uz obezbijeden stručni i zdravstveni nadzor. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja i zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 3.2: Sjemenska proizvodnja žita

Proizvodnjom sjemenskog materijala žita može se baviti privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik odnosno proizvođač, koji je upisan u Registar proizvođača sjemenskog materijala i fizičko lice, na osnovu zaključenog ugovora o saradnji sa proizvođačem, a sjemenski materijal žita proizveden u toj saradnji smatra se proizvodnjom proizvođača. Proizvodnja sjemenskog materijala žita podliježe obaveznoj stručnoj kontroli.

Stručnom kontrolom nad proizvodnjom sjemenskog materijala žita utvrđuje se: porijeklo upotrijebljenog sjemena, vrsta, sorta i kategorija, autentičnost i čistoća vrste i sorte, prostorna izolacija, zdravstveno stanje usjeva, prisustvo korova, opšte stanje i razvoj usjeva, predusjev, primjena agrotehničkih mjera i očekivani prinos naturalnog sjemena. Na osnovu izvršene stručne kontrole, Fitosanitarna uprava izdaje sertifikat o priznavanju sjemenskog usjeva čime proizvođač stiče pravo na doradu sertifikovanog sjemena i na izdavanje etikete u cilju stavljanja u promet sjemenskog materijala žita koji i u pogledu kvaliteta ispunjava propisane norme. Dosljedna primjena svih mjera obezbijediće proizvodnju kvalitetnog sjemena žita domaćeg porijekla, uz obezbijeden stručni i zdravstveni nadzor.

Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlaštene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja i zdravstvene zaštite bilja.

Komponenta 3.3: Program biljnih genetičkih resursa u poljoprivredi (banka biljnih gena)

Genetički resursi u biljnoj proizvodnji (inventarizacija, in situ i ex situ konzervacija, proučavanja, formiranje kolekcija i registara i sl.). Očuvanje biološkog diverziteta je veoma važno za poljoprivrednu proizvodnju jer pruža sigurnost u proizvodnji hrane. Identifikacija i inventarizacija genetičkih resursa na terenu; podrška farmerima za uzgoj genetičkih resursa poljoprivrednog bilja; prikupljanje materijala i genetička proučavanja, karakterizacija i formiranje genetičkog registra, kolekcija i sl.; čuvanje kolekcija, publikovanje i razmjena naučnih rezultata; uključivanje u odgovarajuće međunarodne organizacije. Odgovornost za pravovremenost, efekte i sprovođenje snosi: Fitosanitarna uprava i ovlašćene ustanove za vršenje poslova u oblasti sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja (banka biljnih gena).

Komponenta 3.4: Mjere monitoringa u oblasti GMO

Budući da se GMO-i svakodnevno primjenjuju u naučnim istraživanjima i proizvodnji hrane, a istovremeno mogu predstavljati opasnost po biodiverzitet i zdravlje ljudi, ovaj program omogućava uspostavljanje i primjenu sistema kojim se osiguravaju i sprovode odgovarajuće mjere zaštite u cilju sigurnog prekograničnog prenosa, provoza, upotrebe, namjernog uvođenja u životnu sredinu i stavljanja GMO-a ili proizvoda koji sadrže GMO na tržište, kao i u oblasti reproduktivnog GM biljnog materijala ili proizvoda koji sadrže, sastoje se ili su dobijeni od GMO, u skladu sa usvojenim planom kontrole ili monitoringom.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **28.800,00 €**.

Način kontrole: Administrativnu kontrolu izvršavanja poslova vrši Fitosanitarna uprava -Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti, GMO i genetičke resurse. Nosioci posla blagovremeno obavještavaju i izvještavaju Odsjek o izvođenju programa po naznačenim fazama u skladu sa prijavom programa i o izvršenim poslovima u cilju vršenja administrativne kontrole obavljenog posla. Obavještenje treba da sadrži sljedeće podatke: naziv mjesta, datum izvođenja mjere, ime vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, potvrdu o uzetim uzorcima i rezultate ispitivanja. Nosioci poslova vlasniku bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom izdaju potvrdu o uzetim uzorcima koja je data u Prilogu ovog programa. Potvrda se izdaje u dva primjerka od kojih jedan ostaje kod vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, a drugi primjerak zadržava nosilac posla. Nosioci posla, odgovorni za pravovremenost, efekte i sprovođenje programa, dostavljaju Fitosanitarnoj upravi izvještaje o sprovedenim mjerama.

Način plaćanja: Na osnovu zaključenog ugovora, čiji sastavni dio su cijene laboratorijskih analiza gdje je to primjenjivo, plaćanje se vrši po ispostavljenoj fakturi, dijelom avansno do 30% za pripremu ispitnih kapaciteta na osnovu dostavljenog izvještaja Fitosanitarnoj upravi za obavljeni posao. Avansna uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a avansno uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture i izvještaji, kao i fakture i izvještaji bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju utvrđivanja nepravilnosti iz Komponenti programa 3.4 biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva. U slučaju da se zahtjeva nadokanda za vrijednost uzetog uzorka ista se nadoknađuje iz odgovarajućih programa.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
3.1 Sjemenska proizvodnja krompira: Procjenjeno je da će se proizvodnja sjemenskog krompira odvijati na površini od 100 ha, za sprovođenje stručne kontrole na ovim površinama neophodna su sredstva u iznosu od 29.000,00 €, od čega je 60% (17.400,00€) učešće Fitosanitarnе uprave, a 40% (11.600,00€) učešće proizvođača	17.400,00

3.2 Sjemenska proizvodnja žita: Procjenjeno je da će se proizvodnja sjemenskih žita odvijati na površini od 50 ha, za sprovođenje stručne kontrole na ovim površinama neophodna su sredstva u iznosu od 4.000,00 €, od čega je 60% (2.400,00€) učešće Fitosanitarne uprave, a 40% (1.600,00€) učešće proizvođača	2.400,00
3.3 Program biljnih genetičkih resursa u poljoprivredi (banka biljnih gena)	4.000,00
3.4 Mjere monitoringa u oblasti GMO	5.000,00

PROGRAM 4

MATERIJALI ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA (KLOPKE, EX TEMPORE TESTOVI ZA ŠTETNE ORGANIZME, HEMIKALIJE, MAMCI I SLIČNO)

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Programa fitosanitarnih mjera

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava

Aktivnosti:

Program uključuje obezbeđivanje stalne rezerve neophodnih materijala: klopke, ex tempore testovi za štetne organizme, hemikalije, mamci i slično radi blagovremenog izvršavanja Programa fitosanitarnih mjera i ispunjavanja već preuzetih mjera definisanih programom, a naročito u odnosu na hitne fitosanitarne mjere i krizne situacije čiji se obim i vrijeme ispitivanja ne može predvidjeti - obezbeđivanje kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - 4.000,00 €.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljene posao gdje je to primjenjivo. Uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski rizik: U slučaju nepredvidive situacije biće potrebno obezbijediti dodatna finansijska sredstva.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
4.Materijali za sprovođenje Programa (klopke, ex tempore testovi za štetne organizme, hemikalije, mamci i slično)	4.000,00

PROGRAM 5

TEHNIČKA I ADMINISTRATIVNA PODRŠKA IMPLEMENTACIJI PROGRAMA

Cilj: Obezbeđivanje implementacije Programa fitosanitarnih mjera

Odgovorna institucija: Fitosanitarna uprava

Nosilac posla: Fitosanitarna uprava

Aktivnosti:

Sprovođenje Programa fitosanitarnih mjera uključuje i ispunjavanje već preuzetih brojnih međunarodnih obaveza, implementaciju PPCG, sprovođenje fitosanitarne politike u skladu sa mjerama definisanim programom, pored institucionalne, zahtijevaju i znatnu finansijsku podršku. Ovo ima za posljedicu uvođenje novina u svakodnevnu praksu, što je uslov za implementaciju niza mjera fitosanitarne politike koje nameću potrebu dodatnog osposobljavanja ljudskih resursa, prvenstveno kroz upoznavanje prakse i iskustava članica EU. Brojni su zadaci u oblasti

harmonizacije zakonodavstva sa Acquis communautaire EU, a posebno u kvalitetnoj primjeni nove zakonske regulative, kao i međunarodni projekti koji nameću dodatne finansijske obaveze. Ovi procesi i reforme traže saradnju sa najširim krugom korisnika.

Ovaj program ima višestruku namjenu usmjerenu ka:

- sprovođenju obaveza u EU integracijama: Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, PPCG i drugih preuzetih obaveza kroz stalna (Grupa za EU integracije: Poljoprivreda i ribarstvo) ili povremena radna tijela i komisije, kao i za dodatne troškove harmonizacije zakonodavstva sa Acquis EU, usluge prevođenja i dr.;
- saradnja Crne Gore sa međunarodnim organizacijama koje su od značaja za razvoj fitosanitarnog sektora i realizacija međunarodnih projekata u fitosanitarnom sektoru;
- angažovanju stručnjaka iz oblasti informatike za uspostavljanje IT sistema iz zemlje i inostranstva i aktivnosti u tijelima koje su predviđene zakonima i prenešenim nadležnostima;
- jačanju administrativnih i institucionalnih kapaciteta kroz dodatnu obuku kadra, podršku kreativnih kadrova i modernizaciju postojeće i nabavku nove opreme, podršku procesima akreditacije, informatičku podršku i dr.;
- obezbjeđivanju kontinuiranog i nesmetanog obavljanja programa u smislu pravovremenog uzimanja uzoraka, terenskih obilazaka (nedostajući materijal, gorivo i drugi operativni troškovi) i ostalih poslova iz nadležnosti Fitosanitarne uprave;
- odnosima sa javnošću (štampanje promotivnih materijala, flajera i sl.) u sprovođenju fitosanitarne politike i predstavljanju procesa pristupanja EU.

Period realizacije: Tokom cijele godine.

Finansiranje: Budžet Crne Gore - **4.000,00 €**.

Način plaćanja: Na osnovu zahtjeva, zaključenog ugovora, po rješenju, po ispostavljenoj fakturi, dostavljenom izvještaju Fitosanitarnoj upravi za obavljene posao. Uplata sredstava vrši se na osnovu opravdanog zahtjeva, a uplaćena sredstva moraju se pravdati izvještajem kojim se dokazuje namjenska upotreba avansno odobrenih i uplaćenih sredstava. Nepravilne i neuredne fakture, kao i fakture bez kompletne prateće dokumentacije neće se razmatrati.

Finansijski plan:

Komponente	Vrijednost €
5. Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	4.000,00

SUBJEKTI ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA, PRAĆENJE I KONTROLA

2. Fitosanitarna uprava vrši administrativnu kontrolu nad realizacijom Programa fitosanitarnih mjera za 2014. godinu kroz praćenje i kontrolu načina izvršavanja mjera, rokova, broja uzoraka, vođenja evidencije i načina obavještanja o preduzetim mjerama, u toku samog sprovođenja ili naknadno, provjerom vjerodostojnosti dostavljene dokumentacije, na terenu, kod držaoca bilja kod kojih su izvršene mjere iz programa.

Pojedine mjere iz ovog programa (poslovi od javnog interesa), sprovode se na osnovu ugovora između Fitosanitarne uprave i vršioca javnih poslova, u skladu sa posebnim zakonima, kojima se bliže uređuje oblast, metode i uslovi pod kojima se vrše javna ovlašćenja, evidencije, prava, obaveze i odgovornosti vršioca javnih poslova i dr.

Subjekti koji sprovode mjere iz ovog programa moraju voditi propisane evidencije, registre i baze podataka u skladu sa zakonima i propisima donesenim na osnovu zakona.

Inspekcijiki nadzor vrši Uprava za inspeksijske poslove –Fitosanitarna inspekcija u skladu sa godišnjim planom kontrole.

STRUČNE KOMISIJE I EKIPE

3. Za sprovođenje pojedinih mjera iz ovog programa mogu se u određenim slučajevima formirati stručne komisije (hitne mjere: zdravstvena zaštita bilja/sinhronizacija rada na suzbijanju štetnih organizama, bezbjednost hrane i dr.). Takođe, komisije predlažu visinu naknade štete uništenog ili na drugi način uklonjenog bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom u skladu sa zakonom. Predviđena je izrada planova suzbijanja određenih štetnih organizama, analize rizika, vodiča i uputstava za sprovođenje mjera iz ovog programa, angažovanje eminentnih predavača iz zemlje i inostranstva u cilju edukacije i praćenja savremenih trendova iz fitosanitarne oblasti, troškovi međunarodne saradnje, kao i jačanje administrativnih kapaciteta same uprave.

NAKNADA ZA ŠTETE UNIŠTENOG ILI NA DRUGI NAČIN UKLONJENOG BILJA, BILJNIH PROIZVODA I DRUGIH OBJEKATA POD NADZOROM

4. Za uništeno ili na drugi način uklonjeno bilje, biljne proizvode i druge objekte pod nadzorom usljed izvršenja naređenih fitosanitarnih mjera, držaocu bilja, biljnih proizvoda i drugih objekata pod nadzorom pripada naknada štete u skladu sa zakonom, na osnovu procjene stručne komisije.

5. Ovaj program objaviće se u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 320-24/14-4

Podgorica, 10. februara 2014. godine

Ministar,
prof. dr **Petar Ivanović**, s.r.

ovlašćena institucija/nosilac posla

datum

adresa

P O T V R D A Br. _____ *

naziv komponente programa**

ime i prezime (držaoca/vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom)

adresa, opština

katastarski broj parcele / lokalni naziv parcele /GPS koordinate

Napomena: Vlasnik je dužan da ovu potvrdu čuva najmanje godinu dana, i da je stavi na uvid fitosanitarnom inspektoru

IZVRŠENO UZORKOVANJE			PRIMJEDBA
Vrsta bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom	Broj uzoraka	Parcela	

potpis vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom

matični broj vlasnika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom

ime i prezime nosioca posla

* upisati broj komponente programa kroz redni broj potvrde

** u slučaju programa zdravstvene zaštite bilja unosi se naziv štetnog organizma